

УДК: 316.74:330.341.1

[https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2\(45\).318034](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2(45).318034)

В. А. Сич, доктор геогр. наук, професор

А. М. Шашеро, канд. геогр. наук, доцент

К. В. Коломієць, канд. геогр. наук, доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

кафедра економічної та соціальної географії і туризму,

Шампанський провулок, 2, Одеса, 65015, Україна,

e-mail: geotourism@onu.edu.ua

ВПЛИВ КУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА ПРИЙНЯТТЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНИХ ПІДХОДІВ

У статті досліджується вплив культурних особливостей на процес прийняття та впровадження соціальних інновацій у різних регіонах світу. Соціальні інновації є ключовим інструментом для вирішення сучасних глобальних викликів, таких як зростання соціальної нерівності, демографічні зміни, економічна нестабільність та екологічні проблеми. Незважаючи на значний потенціал соціальних інновацій, їхнє успішне впровадження значною мірою залежить від урахування специфічних культурних контекстів у кожній країні чи регіоні. У статті детально розглянуто, як культурні фактори, такі як індивідуалізм-колективізм, дистанція влади, гендерні ролі, традиційні цінності та соціальні норми, впливають на процес прийняття нових соціальних практик.

Ключові слова: соціальні інновації, культурні особливості, регіональні підходи, індивідуалізм, колективізм, дистанція влади, гендерні ролі, традиційні цінності, впровадження інновацій, контекст, сталий розвиток, соціальні норми.

ВСТУП

В умовах глобалізації та посилення економічної нестабільності соціальні інновації стали ключовим інструментом вирішення нагальних соціально-економічних проблем. Інновації в соціальній сфері допомагають суспільствам адаптуватися до нових питань, таких як зміни на ринку праці, демографічні зрушення, екологічні загрози та соціальна нерівність. Однак успішне впровадження таких нововведень багато в чому залежить від уміння враховувати конкретні культурні контексти різних регіонів. Те, що ефективно працює в одній країні чи регіоні, може зазнати невдачі в іншій через відмінності в традиціях, соціальних нормах та рівні толерантності до змін. Культурні особливості відіграють центральну роль у формуванні ставлення до нових ініціатив, особливо коли вони включають соціальні практики, які торкаються питань справедливості, рівності та інклюзії. Такі фактори, як рівень індивідуалізму чи колективізму в суспільстві, ставлення до влади, гендерні ролі та інші цінності, суттєво впливають на процеси прийняття рішень та соціальну динаміку. У зв'язку з цим важливим стає

аналіз того, як норми та цінності різних регіонів впливають на сприйняття та впровадження соціальних інновацій.

Культурні норми, цінності та соціальні структури сильно відрізняються в різних регіонах, а це означає, що універсальний підхід до впровадження соціальних інновацій часто виявляється неефективним. У суспільствах, де традиції та глибоко вкорінені культурні цінності відіграють центральну роль, інновації, які ігнорують ці фактори, можуть зіткнутися з опором або відвертим неприйняттям. Тому розуміння цієї динаміки має вирішальне значення для розробки та впровадження ефективних, культурно чутливих соціальних рішень. Більше того, в міру того, як глобалізація посилює взаємодію між різними культурами, здатність орієнтуватися в цих відмінностях стає ще більш важливою.

Метою статті є дослідження впливу культурних особливостей на процес прийняття та впровадження соціальних інновацій у різних регіонах світу. Завдання публікації: полягає у визначенні соціальних інновацій та дослідженні їхньої ролі у сучасному суспільстві, з акцентом на їх важливість для сталого розвитку.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У роботі застосовано порівняльний, описовий методи досліджень, методи аналізу та синтезу, джерелознавчий аналіз. Вплив культурних особливостей на прийняття та впровадження соціальних інновацій є надзвичайно важливим аспектом сучасного суспільного розвитку. У світі, де глобалізація стирає межі між країнами, культурні відмінності все ще залишаються суттєвим фактором, який визначає успіх або невдачу соціальних інновацій у різних регіонах. Л. В. Бойко-Бойчук (2009) підкреслює значення соціальних інновацій як інструменту вирішення соціальних проблем та покращення якості життя. Дослідниця наголошує, що розуміння сутності соціальних інновацій та їх типології є ключовим для ефективного впровадження нових ідей у суспільство. Підтримує цю думку дослідження Стенфордської школи бізнесу (2015) і визначає соціальну інновацію як нові рішення, які є ефективнішими, стійкішими та більш справедливими, ніж існуючі, і які приносять користь суспільству в цілому. Однак впровадження цих інновацій не може бути успішним без врахування культурного контексту. М. Фрезе (2015) досліджує, як культурні практики, норми та цінності впливають на поведінку індивідів та організацій щодо інновацій. Він стверджує, що культурні особливості можуть як сприяти, так і перешкоджати інноваційним процесам, залежно від того, наскільки вони співпадають з цінностями та переконаннями цільової аудиторії.

Регіональні підходи до впровадження соціальних інновацій також мають свої особливості. М. Гервен та Р. Торенвлід (2023) досліджують адаптацію західних соціальних інновацій у китайському контексті, акцентуючи на ролі глибоких культурних переконань та інституційних умов. Вони доводять, що просте перенесення інновацій без врахування місцевих культурних особливостей може призвести до їх відторгнення або неправильної інтерпретації. Б. Ленгель та

співавтори (2020) підкреслюють значення географічних та регіональних факторів у дифузії інновацій, зазначаючи, що близькість до центрів інновацій та культурна схожість сприяють швидшому прийняттю нововведень. Вплив медіа та соціальних норм на прийняття інновацій є ще одним важливим аспектом. Е. Аріас (2019) аналізує, як медіа формують соціальні норми та впливають на сприйняття інновацій суспільством. Вона вказує, що спільне знання та колективне розуміння проблеми можуть значно підвищити готовність суспільства до змін. Дж. Тул та співавтори (2012) моделюють процес прийняття інновацій з урахуванням географічних та медіа впливів, показуючи, як інформація розповсюджується в різних контекстах.

Український контекст також демонструє специфічні виклики та можливості. Д. Антонюк та Дж. Буї (2019) досліджують досвід провідних країн у впровадженні соціальних інновацій та його застосування в Україні, підкреслюючи необхідність адаптації цих інновацій до національних культурних особливостей. О. В. Болотна та М. К. Костюк (2017) розглядають соціальні інновації як засіб підвищення якості життя в Україні, наголошуючи на важливості врахування місцевих потреб та цінностей. І. Крючкова (2020) підкреслює стратегічну роль соціальних інновацій у розвитку країни та аналізує фінансові механізми, необхідні для їх успішної реалізації.

Соціальні інновації тісно пов'язані зі сталим розвитком. М. Діонісіо та співавтори (2024) досліджують роль цифрових соціальних інновацій у досягненні Цілей сталого розвитку, підкреслюючи, що культурний контекст впливає на ефективність їх впровадження. І. Ушкаренко та А. Соловйов (2023) розглядають соціальні інновації в системі сталого розвитку, акцентуючи на необхідності інтеграції культурних особливостей у стратегії сталого розвитку.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що культурні особливості є критичним фактором у прийнятті та впровадженні соціальних інновацій. Вони визначають, як суспільство сприймає нові ідеї, чи готове воно до змін та як ці зміни будуть впроваджені на практиці. Регіональні підходи, які враховують місцеві культурні норми, цінності та традиції, мають значно більші шанси на успіх. Для країн, таких як Україна, де культурні традиції та цінності є багатограними та глибоко вкоріненими, важливо поєднувати міжнародний досвід з національними особливостями, створюючи унікальні стратегії впровадження соціальних інновацій, які відповідатимуть потребам та очікуванням суспільства.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ АНАЛІЗ

Соціальні інновації визначаються як нові ідеї, процеси та стратегії, спрямовані на вирішення суспільних проблем при сприянні соціальному добробуту та підвищенню добробуту людей. Ці інновації, як правило, розглядаються у вигляді продуктів, послуг і моделей, які задовольняють соціальні потреби індивідів і спільнот більш ефективно, ніж традиційні методи. Що відрізняє соціальні інновації, так це їхня здатність трансформувати не лише нагальні проблеми,

які вони вирішують, але й соціальні відносини та системи, в яких ці проблеми існують (Boiko, 2009). Цей подвійний вплив – вирішення нагальних соціальних проблем при сприянні новим моделям соціальної взаємодії – робить соціальні інновації особливо значущими в сучасному швидко мінливому світі (Boiko, 2009; Maulik, 2015). Історично термін «соціальна інновація» є відносно новим в академічному дискурсі, проте саме це явище має глибоке історичне коріння. Інновації, такі як дитячі садки, хоспіси, кооперативні рухи та мікрофінансування, є прикладами соціальних інновацій, які суттєво змінили суспільні функції. Ці інновації відповідали виникаючим соціальним потребам шляхом створення систем та інститутів, які покращували якість життя та реагували на економічні та соціальні зрушення.

Макс Вебер, основоположна фігура в соціальній теорії, підкреслив, як інновації, які спочатку вважалися поза нормою або навіть девіантними, з часом можуть призвести до суттєвих змін у соціальному порядку (Maulik, 2015). Еміль Дюркгейм також зазначив, що соціальне регулювання відіграє важливу роль у розподілі праці, зазначивши, що технологічні зміни часто призводять до відповідних соціальних змін, якими необхідно ретельно керувати, щоб забезпечити згуртованість суспільства. (Maulik, 2015).

Соціальні інновації охоплюють різноманітні концепції, процеси та стратегії, спрямовані на вирішення нагальних соціальних проблем і покращення добробуту суспільства. Їхньою особливістю є те, що вони не лише вирішують певні проблеми, але й формують нові соціальні відносини та співпраці, змінюючи суспільні структури (Boiko, 2009). Таким чином, соціальні інновації мають подвійний вплив: з одного боку, вони забезпечують вирішення поточних проблем, а з іншого – сприяють розвитку нових моделей взаємодії в суспільстві.

Наприкінці XX – на початку XXI століття концепція соціальних інновацій пережила відродження як відповідь на економічні кризи, соціальні потрясіння та технологічні зрушення. Інновації розглядалися як інструменти для вирішення проблеми масового безробіття, економічної реструктуризації та зростаючої нерівності, що слідувала за цифровою революцією.

У наш час соціальні інновації розглядаються як вирішальні для сприяння сталому розвитку та підвищення добробуту суспільств. Інновації в охороні здоров'я, освіті, охороні навколишнього середовища та соціальних послугах стали центральними у вирішенні складних проблем XXI століття. У той час як традиційні системи намагаються не відставати від темпів змін, соціальні інновації пропонують більш гнучкі та чуйні підходи до соціальних проблем. Наприклад, інновації в охороні здоров'я призвели до появи нових моделей медичної допомоги на рівні громад, телемедицини та систем підтримки психічного здоров'я, які є більш доступними та ефективними, ніж традиційні методи (Крюкова, 2020). Подібним чином освітні інновації, такі як платформи онлайн-навчання, відкрили можливості для маргіналізованих груп, допомагаючи подолати освітній розрив у віддалених і недостатньо забезпечених громадах (Крюкова, 2020).

Найважливішим аспектом соціальних інновацій є їх роль у створенні нових форм соціальних відносин.

Отже, соціальні інновації – це набагато більше, ніж нові продукти чи послуги; Це трансформаційні процеси, які задовольняють суспільні потреби, змінюючи при цьому соціальні відносини та системи. Сприяючи співпраці, інклюзивності та адаптивності, соціальні інновації створюють основу для вирішення складних проблем сучасного суспільства. (Nabatova, 2011)

Сталий розвиток передбачає баланс між економічним зростанням, збереженням довкілля та соціальною справедливістю, і соціальні інновації є інструментом досягнення цього балансу через ефективніше використання ресурсів та нові підходи в управлінні суспільними процесами (Ushkarenko, 2023). Основною метою соціальних інновацій є вирішення соціальних проблем через нові методи, що дозволяють краще використовувати людський потенціал. Наприклад, інноваційні програми у сфері освіти та охорони здоров'я підвищують доступ до базових послуг, що сприяє добробуту населення і стабільності. Інші інновації сприяють створенню нових робочих місць та економічному зростанню, що зменшує бідність (Bolotna & Kostyuk, 2017). Крім того, соціальні інновації дозволяють краще адаптуватися до глобальних викликів, таких як кліматичні зміни, старіння населення та технологічні перетворення (Ushkarenko, 2023).

Вплив культури на соціальні інновації є важливою темою в дослідженнях соціальної динаміки та організаційного розвитку. Одним із ключових механізмів впливу культури на соціальні інновації є роль цінностей та соціальних норм, які підтримують або, навпаки, стримують новаторство. У культурі, де переважають цінності індивідуалізму, свободи і творчості, соціальні інновації мають більше шансів бути прийнятими та реалізованими. У таких середовищах індивідуальна ініціатива, експерименти з новими соціальними практиками та готовність до змін є звичними елементами культурного фону (Sobolieva & Honchar, 2023).

Водночас, у культурах, де домінують колективістські цінності або традиційні норми, інновації можуть зустрічати більше опору, оскільки вони вимагають переосмислення звичних правил поведінки та соціальних відносин. Іншим аспектом є міжкультурна комунікація, яка є основою для розбудови інноваційного соціального простору. Коли різні культурні групи взаємодіють між собою, це призводить до виникнення нових ідей та практик, які об'єднують елементи різних культур. Такий процес відбувається завдяки обміну цінностями та досвідом, що створює сприятливі умови для розвитку соціальних інновацій (Нестерова та ін. 2023).

У суспільствах з високим рівнем національної свідомості, де колективна ідентичність будується на основі історичних цінностей і традицій, нові соціальні практики можуть бути сприйняті як загроза національній ідентичності. Наприклад, у деяких європейських країнах традиційні націоналістичні настрої спричиняли опір міграційній політиці та мультикультуралізму, що стало предметом суспільних дискусій і політичних рухів (Touseef et al., 2023). Проте, навіть у таких консервативних контекстах соціальні інновації можуть знаходити під-

тримку, якщо вони вписуються у вже існуючі культурні рамки або відбуваються поступово. Наприклад, у випадках, коли нові соціальні практики відповідають традиційним цінностям, як-от зміцнення родинних зв'язків або поліпшення умов для розвитку громади, вони можуть бути прийняті з меншою кількістю конфліктів.

Дослідження показують, що медіа відіграють значну роль у трансформації соціальних норм. Медіа не тільки інформують суспільство про нові ідеї, але й створюють так зване «загальне знання», коли індивіди отримують інформацію про те, що й інші члени суспільства також схвалюють ці ідеї. Це дозволяє досягти соціальної координації та знижує рівень опору новим практикам. Наприклад, у дослідженні впливу радіопрограм на гендерні норми в Мексиці було виявлено, що коли інформація передається в публічному контексті, вона має більший вплив на зміну соціальних норм, ніж коли передається індивідуально (Arias, 2019).

Модель культурних вимірів Гірта Хофстеде є потужним інструментом для аналізу культурних відмінностей між національними суспільствами. Вона дозволяє порівнювати культурні риси за ключовими параметрами, які суттєво впливають на поведінку людей, соціальні структури та організаційні процеси. Модель, яка спочатку включала чотири виміри, була згодом розширена до шести завдяки подальшим дослідженням і оновленням. Основні виміри включають індивідуалізм-колективізм, дистанцію влади, уникання невизначеності, маскуліність-феміність, довгострокову орієнтацію та індульгенцію-обмеження (Agodzo, 2015).

Індивідуалізм-колективізм, вимір відображає те, як суспільство сприймає пріоритети індивідуальних або групових інтересів. У суспільствах з високим рівнем індивідуалізму (США, Велика Британія, Австралія) особиста свобода, самостійність і незалежність є ключовими цінностями. Люди в таких культурах зазвичай віддають перевагу власним інтересам і очікують, що інші теж діятимуть відповідно до власних потреб. Водночас, у колективістських суспільствах (Китай, Індія, Мексика) наголос робиться на колективну відповідальність, групову солідарність і належність до спільноти. Тут особисті інтереси підпорядковуються інтересам групи або сім'ї, і важливим є підтримка соціальної гармонії.

Дистанція влади показує рівень прийняття суспільством нерівності у розподілі влади. У культурах з високою дистанцією влади, таких як Малайзія чи Філіппіни, суспільство нормально сприймає, що влада концентрується у невеликій групі осіб, а підлеглі рідко беруть участь у прийнятті рішень (Agodzo, 2015). Натомість у суспільствах з низькою дистанцією влади (Швеція, Данія) підтримується ідея рівності, і люди очікують участі у прийнятті рішень, незалежно від їхнього соціального статусу.

Уникання невизначеності визначає, наскільки культура готова сприймати двозначність, невідомість і ризик. Культури з високим рівнем уникання невизначеності (Греція, Португалія) виявляють сильну потребу у стабільності й чітких правилах для зменшення ризиків (Agodzo, 2015). Натомість у культурах

з низьким рівнем уникання невизначеності (Сінгапур, Китай) більш толерантно ставляться до невідомості, інновацій та змін.

Маскулінність-фемінність, вимір стосується розподілу гендерних ролей та соціальних очікувань щодо них. У маскулінних культурах (Японія, Німеччина) суспільство очікує від чоловіків бути амбітними, сильними та конкурентоспроможними, а від жінок – турботливими та орієнтованими на сім'ю (Agodzo, 2015). У фемінних культурах (Швеція, Норвегія) гендерні ролі менш чітко визначені, і суспільство підтримує рівність між статями у всіх сферах життя.

Довгострокова орієнтація, цей вимір відображає ставлення суспільства до часу – чи орієнтується воно на тривале планування, стабільність та збереження традицій, чи більше фокусується на негайних результатах. Країни з високою довгостроковою орієнтацією (Китай, Японія) виявляють терпляче ставлення до змін, зберігають традиції та будують довгострокові стратегії для майбутнього розвитку (Agodzo, 2015). Натомість у культурах з короткостроковою орієнтацією (США, Канада) акцент робиться на досягненні швидких результатів.

Індульгенція-обмеження стосується того, наскільки суспільство дозволяє або контролює задоволення природних людських потреб. Індульгентні культури (США, Франція) надають великого значення свободі та особистим насолодам (Agodzo, 2015). Водночас у культурах з високим рівнем обмежень (Росія, Китай) існує соціальний контроль над задоволенням бажань, що обмежує індивідуальну свободу для колективного блага. Модель Хофстеде дозволяє ефективно аналізувати культурні відмінності між країнами та впливати на їхній соціально-економічний розвиток (табл. 1). Завдяки цій моделі, можна краще зрозуміти, як культурні фактори формують бізнес-практики, управлінські процеси та поведінку індивідів у різних культурах.

Таблиця 1

Культурні виміри за моделлю Хофстеде

Вимір	Опис	Приклад країн із високим рівнем	Приклад країн із низьким рівнем
Індивідуалізм-Колективізм	Відношення до індивідуальних або групових інтересів.	США, Велика Британія	Китай, Мексика
Дистанція влади	Рівень прийняття соціальної нерівності та ієрархії у суспільстві.	Малайзія, Філіппіни	Швеція, Данія
Уникання невизначеності	Ступінь толерантності до невизначеності та ризиків.	Греція, Португалія	Сінгапур, Китай
Маскулінність-Фемінність	Гендерні ролі: маскулінні цінності (амбіції) проти фемінних (соціальна рівність).	Японія, Німеччина	Швеція, Норвегія
Довгострокова орієнтація	Орієнтація на довгострокові цілі та стабільність проти короткострокової вигоди.	Китай, Японія	США, Канада
Індульгенція-Обмеження	Рівень дозволу або контролю задоволення людських бажань.	США, Франція	Росія, Китай

Регіональні особливості прийняття соціальних інновацій значною мірою залежать від географічного розташування, соціальних мереж і локальних особливостей громад, що можна спостерігати через дослідження дифузії інновацій у різних соціально-культурних контекстах. Одним з ключових чинників є роль міст та сіл у процесах прийняття інновацій, що часто визначає різницю в швидкості та характері адаптації нових технологій або практик між урбанізованими і сільськими районами.

У роботі Ленґеля та співавторів (2020) розглянуто випадок Угорщини, де на основі даних про соціальні мережі досліджувалися просторові динаміки прийняття інновацій. Було виявлено, що ранні етапи поширення нових технологій зазвичай концентруються у великих містах, тоді як пізніші етапи, коли більшість населення вже прийняла інновації, стають більш локалізованими. Перші користувачі часто є мешканцями великих міст, що мають вищу щільність соціальних зв'язків і більший доступ до ресурсів, тоді як сільські райони приймають інновації на пізніших етапах. Ця закономірність підтверджується законом урбаністичного масштабування, згідно з яким кількість нових користувачів зростає пропорційно до розміру міста. (Lengyel та ін., 2020) географія відіграє важливу роль у дифузії інновацій через соціальні мережі. Існує тенденція до того, що інновації поширюються на значні відстані між великими містами на ранніх етапах, але пізніше стають більш локалізованими, коли нові практики чи технології починають проникати в менші міста та села. Цей процес підсилюється так званим «законом гравітації», який передбачає, що швидкість поширення інновацій зменшується з відстанню від початкового центру інновацій (Toole та ін., 2012).

Окрім географії, важливим фактором є структура соціальних мереж, через які відбувається дифузія. Дослідження, засновані на моделі Басса, показують, що рішення про прийняття інновацій залежить від соціального впливу, тобто від кількості контактів, які вже прийняли нову практику. Це особливо характерно для складних інновацій, які вимагають високого рівня взаємодії між членами мережі. (Dionísio та ін., 2024). Регіональні особливості прийняття соціальних інновацій відображаються в концентрації ранніх приймачів у великих урбанізованих центрах, тоді як менші міста і села приймають інновації через соціальні зв'язки, причому відстань від початкового джерела інновації впливає на швидкість їх поширення.

Аналіз прийняття соціальних інновацій за регіонами світу показує суттєві відмінності, що залежать від культурних, соціально-економічних та географічних факторів. Нижче наведено характеристику основних регіонів. У західній Європі соціальні інновації швидко приймаються в урбанізованих регіонах, особливо в таких країнах, як Німеччина, Франція та Велика Британія. Тут інновації часто підтримуються на державному рівні, з активним впровадженням державних та приватних ініціатив. Водночас у східній Європі інновації можуть поширюватися повільніше через економічні бар'єри, хоча великі міста, такі як Будапешт

і Варшава, є ключовими осередками прийняття нових технологій та соціальних практик. (Slee та ін., 2022).

Сполучені Штати та Канада є лідерами в галузі соціальних інновацій, завдяки високому рівню економічного розвитку та підтримці з боку технологічних компаній і венчурного капіталу. Інновації швидко приймаються в великих містах, таких як Нью-Йорк, Сан-Франциско та Торонто, де концентрація технічних фахівців і ресурсів робить ці міста центрами інновацій. Проте в менших і сільських регіонах, особливо на Середньому Заході та півдні США, спостерігається значно повільніший процес прийняття.

В Азії соціальні інновації часто приймаються нерівномірно через культурні та інституційні особливості. У Китаї урядові ініціативи та централізоване планування відіграють вирішальну роль у просуванні інновацій, проте прийняття нових соціальних практик може бути сповільнене на рівні місцевих громад через культурні особливості та стійкі традиції. У країнах Південно-Східної Азії, таких як Сінгапур і Малайзія, інновації часто підтримуються технологічними хабами, тоді як у сільських регіонах впровадження йде значно повільніше.

У Латинській Америці цьому регіоні прийняття соціальних інновацій суттєво залежить від економічної нерівності та доступу до ресурсів. У країнах, таких як Бразилія та Мексика, соціальні інновації швидко впроваджуються у великих містах, але в сільських та економічно відсталих районах спостерігається повільніший процес через брак інфраструктури та підтримки з боку уряду.

В Африці процес прийняття соціальних інновацій є нерівномірним і значною мірою залежить від міжнародної допомоги та проектів розвитку. Великі міста, такі як Найробі та Лагос, є осередками соціальних інновацій завдяки підтримці від міжнародних організацій та розвитку місцевих технологічних стартапів. Однак у сільських регіонах прийняття інновацій стримується відсутністю інфраструктури та бідністю.

У таких країнах, як Австралія та Нова Зеландія, соціальні інновації швидко приймаються в міських центрах, де існує висока концентрація ресурсів та підтримки з боку уряду і приватного сектору. Проте віддалені регіони та острови приймають інновації значно повільніше через географічні та економічні бар'єри. (Gerven & Torenvlied, 2023) (Neumeier, 2016)

Одним із ключових прикладів є соціальні інновації у сфері боротьби з бідністю в Європейському Союзі. Програми, такі як «Зайнятість і соціальні інновації» (EaSI), спрямовані на підвищення соціальної інтеграції та підтримку вразливих груп населення, включаючи молодь, літніх людей та мігрантів. Важливою особливістю цих програм є урахування історичних, етнічних та культурних аспектів різних груп. Наприклад, для літніх людей в країнах Скандинавії важливою є соціальна ізоляція, тоді як для мігрантів у Франції та Німеччині головною проблемою є інтеграція на ринку праці. Таким чином, різні групи потребують різних підходів, і програми намагаються відображати ці культурні особливості.

Ще одним успішним прикладом є проекти, спрямовані на підтримку соціального підприємництва в країнах Південної Азії, зокрема в Індії. Враховуючи глибоко вкорінені культурні норми та соціальні ієрархії, соціальні інновації в Індії часто фокусуються на підтримці жінок та маргіналізованих громад через надання доступу до мікрокредитів та освітніх програм. Ці ініціативи мають на меті не лише економічне зміцнення, але й зміну традиційних гендерних ролей, що є суттєвою культурною складовою у цьому регіоні.

У країнах Латинської Америки, таких як Бразилія, Чилі та Аргентина, соціальні інновації спрямовані на вирішення проблем нерівності. Програми, як-от «Escola Aberta» в Бразилії, створюють платформи для освіти та розвитку навичок серед молоді, яка живе у бідних районах. Ці проекти враховують культурну специфіку спільнот, які відчувають сильну прихильність до колективізму та сімейних зв'язків, і використовують ці особливості для стимулювання взаємодії між місцевими лідерами, освітніми інституціями та молоддю.

Особливо цікавим прикладом соціальних інновацій з урахуванням культурного контексту є Південна Корея, де акцент робиться на поєднанні технологічних інновацій з культурними цінностями колективізму та гармонії. Соціальні програми підтримки людей похилого віку у Кореї зосереджені на створенні техно-платформ для забезпечення дистанційної медичної допомоги та соціальної підтримки. Цей підхід унікальний тим, що використовує сучасні технології, але одночасно враховує традиційні корейські цінності взаємодопомоги та підтримки в родині. (Cressey, 2019) (Antoniuk & Bui, 2019)

Досить цікави є проект «Leitbild» в Австрії, що впроваджувався в районі Вайсензее. Проект був спрямований на розвиток екологічно чистого сільського господарства та гармонізацію туризму з охороною природи. Важливим аспектом було використання підходу «знизу вгору», який передбачав залучення місцевого населення до розробки та реалізації ініціатив. Цей проект мотивував фермерів відмовитися від використання хімічних добрив і пестицидів, що покращило екологічну ситуацію в регіоні. Культурний аспект проекту полягав у тісній співпраці з місцевими громадами та врахуванні традиційних способів ведення сільського господарства.

Ще одним яскравим прикладом соціальної інновації є еко-модель Achenal у Баварії, Німеччина. Ця ініціатива була започаткована у 1997 році з метою сприяння екологічно обґрунтованому розвитку місцевої громади через впровадження екологічного туризму та розвитку сільського господарства без використання шкідливих технологій. Завдяки цій ініціативі місцеві громади об'єдналися, що дозволило не лише зберегти природу, але й створити нові робочі місця та сприяти економічному розвитку регіону. Важливим елементом цієї соціальної інновації було поважне ставлення до місцевих традицій і культури.

ВИСНОВКИ

Таким чином, розробка та впровадження соціальних інновацій повинна ґрунтуватися на врахуванні культурних особливостей регіону, де ці інновації реалізуються. Це важливо для забезпечення ефективності та стійкості соціальних практик, оскільки культурні відмінності впливають на те, як інновації будуть сприйняті місцевим населенням та наскільки вони зможуть інтегруватися в існуючу соціальну структуру. Тому для розробників політик та практиків, що займаються впровадженням соціальних інновацій, важливо враховувати кілька ключових аспектів. Насамперед необхідно проводити глибокий культурний аналіз регіону перед тим, як приступити до розробки соціальних інновацій. Культурний аналіз включає в себе вивчення традицій, звичаїв, релігійних переконань та соціальних норм, які формують повсякденне життя громади. Ці аспекти допомагають зрозуміти, як місцеве населення ставиться до змін та нововведень, і яким чином нові соціальні практики можуть бути найбільш ефективно впроваджені.

Соціальні норми також грають важливу роль у процесі впровадження інновацій. Вони регулюють поведінку людей та впливають на те, як громадяни сприймають нові ідеї. Наприклад, у деяких суспільствах традиції та усталені практики мають значний вплив на спосіб організації суспільного життя, і будь-які спроби змінити ці практики можуть зустрічати спротив. У такому випадку для успішного впровадження нових соціальних практик важливо дотримуватися культурно прийнятних методів і підходів, які б органічно інтегрували інновації в існуючу структуру суспільства. Одним із важливих аспектів для розробників соціально-економічних політик є використання місцевих ресурсів та знань. Кожне суспільство має власні традиційні практики та знання, які можуть стати важливим компонентом нових соціальних інновацій. Використання цих ресурсів дозволяє адаптувати інновації до місцевих умов, роблячи їх більш прийнятними для населення. Наприклад, у сільських регіонах з сильними традиціями сільського господарства можна використовувати інноваційні методи ведення господарства, які б не суперечили місцевим звичаям, а навпаки, покращували б традиційні методи виробництва.

Географічні та соціально-економічні фактори також мають значний вплив на процес прийняття соціальних інновацій. Урбанізовані регіони з високою щільністю населення, розвиненою інфраструктурою та доступом до ресурсів більш схильні до швидкого впровадження нових практик. Це пов'язано з концентрацією інформаційних потоків, високою мобільністю населення та наявністю соціальних мереж, що сприяють поширенню інновацій. Натомість сільські та віддалені райони часто стикаються з труднощами у впровадженні нововведень через обмежений доступ до ресурсів, низьку щільність соціальних зв'язків та сильніші традиційні цінності, що можуть перешкоджати змінам.

Врахування культурних особливостей є не просто бажаним, а необхідним елементом успішного впровадження соціальних інновацій. Глибоке розуміння

місцевого культурного контексту дозволяє адаптувати інновації таким чином, щоб вони були прийнятними та корисними для громади. Це сприяє не лише ефективному вирішенню соціальних проблем, але й розвитку більш інклюзивних, стійких та гармонійних суспільств. У глобалізованому світі, де взаємодія між різними культурами стає все більш інтенсивною, такий підхід набуває особливої актуальності та значущості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Бойко-Бойчук, Л.В. Поняття «соціальна інновація»: типи визначень, приклади застосування. *Наука та інновації*, 5(3), 94–99. 2009. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/14996>
- Гурова, І.В. Теорія субкультури у науковому напрямі cultural studies та її розвиток у культурологічному дискурсі. *Питання культурології*, (39), 21–31. 2022. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256897>
- Дзюрах, Ю., Іванович, Ю. Роль організаційної культури у стимулюванні інноваційної діяльності організації. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*, 1(105), 69–81. 2024. <https://doi.org/10.31713/ve120247>
- Киїмова, Г.П. The phenomenon of political culture: theoretical and methodological discourse. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, philosophies of law, political science, sociology*, 2(45), 56–70. 2020. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.45.200887>
- Набатова, О.О. Соціальні інновації: поняття, види, суб'єкти. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Економічна теорія та право. Право*, (3(6)), 58–66. 2011. <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3901>
- Нестерова, М., Атнажева, Л., Заможський, А. Соціальні інновації та управління різноманіттям у співпраці університетів та громад. *Вища освіта України*, (1), 47–53. 2023. [https://doi.org/10.32782/npu-vou.2023.1\(88\).06](https://doi.org/10.32782/npu-vou.2023.1(88).06)
- Соболева, Т.О., Гончар, А.О. Взаємовплив культури та організаційного дизайну в процесі активізації інноваційної діяльності корпорацій. *Journal of Strategic Economic Research*, (1), 112–118. 2023. <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.1.12>
- Agodzo, D. *Six Approaches to Understanding National Cultures: Hofstede's Cultural Dimensions*. 2005. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.5041.8009>
- Antoniuk, D., Bui, J. Social innovations: experience on implementation of projects of the leading world countries for Ukraine. *Management and entrepreneurship: trends of development*, (1(07)), 64–73. 2019. <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2019-1/07-07>
- Arias, E. How Does Media Influence Social Norms? Experimental Evidence on the Role of Common Knowledge. *Political Science Research and Methods*, 7(3), 561–578. 2019. <https://doi.org/DOI:%2010.1017/psrm.2018.1>
- Bolotna, O.V., Kostyuk, M.K. Social innovations as the instrument of Ukrainian population quality of life upgrading. *Mukachevo State University Journal*, (10), 510–517. 2017. https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/88.pdf
- Cressey, J. Developing culturally responsive social, emotional, and behavioral supports. *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 12(1), 53–67. 2019. <https://doi.org/10.1108/JRIT-01-2019-0015>
- Defining Social Innovation. Stanford Graduate School of Business. 2015. <https://www.gsb.stanford.edu/experience/about/centers-institutes/csi/defining-social-innovation>
- Dionisio, M., de Souza Junior, S.J., Paula, F., & Pellanda P.C. The role of digital social innovations to address SDGs: A systematic review. *Environment, Development and Sustainability*, 26(3), 5709–5734. 2014. <https://doi.org/10.1007/s10668-023-03038-x>
- Frese, M. Cultural Practices, Norms, and Values. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(10), 1327–1330. 2015. <https://doi.org/10.1177/00220221155600267>
- Gerven, M., Torenvlied, R. What matters in the local adaptation of Western social innovation to China: deep core beliefs, institutional boundary conditions or managerial practices? *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 1–16. 2023. <https://doi.org/10.1080/13511610.2023.2266582>
- Kryukova, I. Social innovations as a strategic direction of the development of innovative activity in Ukraine and the financial mechanism of their implementation. *INNOVATIVE ECONOMY*, (1–2), 15–22. 2020. <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.1-2.3>

Lengyel, B., Bokányi, E., Di Clemente, R., Kertész, J., González, M. C. The role of geography in the complex diffusion of innovations. *Scientific Reports*, 10(1), 15065. 2020. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-72137-w>

Maulik, S. Потенціал соціальних інновацій у модернізації українського суспільства: соціологічний аспект. *Multiversum. Philosophical almanac*, (5–6), 194–202. 2018. <https://doi.org/10.35423/2078-8142.2015.5-6.20>

Morris, M.W., Hong, Y.-y., Chiu, C.-y., Liu, Z. Normology: Integrating insights about social norms to understand cultural dynamics. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 129, 1–13. 2015. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2015.03.001>

Neumeier, S. Social innovation in rural development: identifying the key factors of success. *The Geographical Journal*, 183(1), 34–46. 2016. <https://doi.org/10.1111/geoj.12180>

Slee, B., Lukesch, R., Ravazzoli E. Social Innovation: The Promise and the Reality in Marginalised Rural Areas in Europe. *World*, 3(2), 237–259. 2022. <https://doi.org/10.3390/world3020013>

Sudakova, V. Cultural Practices and the Problems of their Modernization in the Cultural Space of Contemporary Societies. *The Culturology Ideas*. 17 (1'2020), 165–177. <https://doi.org/10.37627/2311-9489-17-2020-1.165-177>

Toole, J.L., Cha, M., González, M. C. Modeling the Adoption of Innovations in the Presence of Geographic and Media Influences. *PLoS ONE*, 7(1), 2012. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0029528>

Touseef, M., Khan, B.B., Ali, S., Abbas, H.N., Raza, A. The Influence of Cultural Values and Norms on Political Attitudes and Behavior: A Sociological Study. *Advanced Qualitative Research*, 1(2), 40–50. 2023. <https://doi.org/10.31098/aqr.v1i2.1744>

Ushkarenko, I., Soloviov, A. Social Innovation in a Sustainable Development System. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (7). 2023. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-05>

REFERENCES

Boiko-Boichuk, L.V. (2009). Poniattia «sotsialna innovatsiia»: typy vyznachen, pryklady zastosuvannia. (The concept of « Social Innovation»: types of definitions, application examples). *Nauka ta innovatsii*, 5(3), 94–99. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/14996>

Hurova, I.V. (2022). Teoriia subkultury u naukovomu napriami cultural studies ta yii rozvytok u kulturolohichnomu dyskursi. (The theory of subculture in the scientific direction of cultural studies and its development in cultural discourse). *Pytannia kulturolohii*, (39), 21–31. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256897>

Dziurakh, Yu., Ivanovych, Yu. (2024). Rol orhanizatsiinoi kultury u stymuliuванні innovatsiinoi diialnosti orhanizatsii. (The role of organizational culture in stimulating the organization's innovation activities). *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*, 1(105), 69–81. <https://doi.org/10.31713/ve120247>

Klimova, H.P. (2020). The phenomenon of political culture: theoretical and methodological discourse. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, philosophies of law, political science, sociology*, 2(45), 56–70. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.45.200887>

Nabatova, O.O. (2011). Sotsialni innovatsii: poniattia, vydy, subiekty. (Social innovations: concept, types, subjects). *Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Ekonomichna teoriia ta pravo*. Pravo, (3(6)), 58–66. <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3901>

Nesterova, M., Atnazheva, L., Zamozhskiy, A. (2023). Sotsialni innovatsii ta upravlinnia riznomanittiam u spivpratsi universytetiv ta hromad. (Social innovation and Diversity Management in collaboration between universities and communities). *Iyshcha osvita Ukrainy*, (1), 47–53. [https://doi.org/10.32782/npu-vou.2023.1\(88\).06](https://doi.org/10.32782/npu-vou.2023.1(88).06)

Sobolieva, T.O., Honchar, A.O. (2023). Vzaïmovplyv kultury ta orhanizatsiinoho dyzainu v protsesi aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti korporatsii. (Mutual influence of culture and organizational design in the process of activating corporate innovation activities). *Journal of Strategic Economic Research*, (1), 112–118. <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.1.12> [in Ukrainian]

Agodzo, D. (2015). *Six Approaches to Understanding National Cultures: Hofstede's Cultural Dimensions*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.5041.8009>

Antoniuk, D., Bui, J. (2019). Social innovations: experience on implementation of projects of the leading world countries for Ukraine. *Management and entrepreneurship: trends of development*, (1(07)), 64–73. <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2019-1/07-07>

Arias, E. (2019). How Does Media Influence Social Norms? Experimental Evidence on the Role of Common Knowledge. *Political Science Research and Methods*, 7(3), 561–578. <https://doi.org/DOI:%2010.1017/prsm.2018.1>

Bolotna, O.V., Kostyuk, M.K. (2017). Social innovations as the instrument of Ukrainian population quality of life upgrading. *Mukachevo State University Journal*, (10), 510–517. https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/88.pdf

- Cressey, J. (2019). Developing culturally responsive social, emotional, and behavioral supports. *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 12(1), 53–67. <https://doi.org/10.1108/JRIT-01-2019-0015>
- Defining Social Innovation. (2015). Stanford Graduate School of Business. <https://www.gsb.stanford.edu/experience/about/centers-institutes/csi/defining-social-innovation>
- Dionisio, M., de Souza Junior, S.J., Paula, F., Pellanda, P.C. (2024). The role of digital social innovations to address SDGs: A systematic review. *Environment, Development and Sustainability*, 26(3), 5709–5734. <https://doi.org/10.1007/s10668-023-03038-x>
- Frese, M. (2015). Cultural Practices, Norms, and Values. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(10), 1327–1330. <https://doi.org/10.1177/0022022115600267>
- Gerven, M., Torenvlied, R. (2023). What matters in the local adaptation of Western social innovation to China: deep core beliefs, institutional boundary conditions or managerial practices? *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/13511610.2023.2266582>
- Kryukova, I. (2020). Social innovations as a strategic direction of the development of innovative activity in Ukraine and the financial mechanism of their implementation. *INNOVATIVE ECONOMY*, (1–2), 15–22. <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.1-2.3>
- Lengyel, B., Bokányi, E., Di Clemente, R., Kertész, J., González, M.C. (2020). The role of geography in the complex diffusion of innovations. *Scientific Reports*, 10(1), 15065. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-72137-w>
- Maulik, S. (2018). Potensial sotsialnykh innovatsii u modernizatsii ukrainskoho suspilstva: sotsiolohichnyi aspekt. *Multiversum. Philosophical almanac*, (5–6), 194–202. <https://doi.org/10.35423/2078-8142.2015.5-6.20>
- Morris, M.W., Hong, Y.-y., Chiu, C.-y., & Liu, Z. (2015). Normology: Integrating insights about social norms to understand cultural dynamics. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 129, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2015.03.001>
- Neumeier, S. (2016). Social innovation in rural development: identifying the key factors of success. *The Geographical Journal*, 183(1), 34–46. <https://doi.org/10.1111/geoj.12180>
- Slee, B., Lukesch, R., Ravazzoli, E. (2022). Social Innovation: The Promise and the Reality in Marginalised Rural Areas in Europe. *World*, 3(2), 237–259. <https://doi.org/10.3390/world3020013>
- Sudakova, V. (2020). Cultural Practices and the Problems of their Modernization in the Cultural Space of Contemporary Societies. *The Culturology Ideas*, (17 (1'2020)), 165–177. <https://doi.org/10.37627/2311-9489-17-2020-1.165-177>
- Toole, J.L., Cha, M., González, M.C. (2012). Modeling the Adoption of Innovations in the Presence of Geographic and Media Influences. *PLoS ONE*, 7(1), Stattia e29528. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0029528>
- Touseef, M., Khan, B.B., Ali, S., Abbas, H.N., Raza, A. (2023). The Influence of Cultural Values and Norms on Political Attitudes and Behavior: A Sociological Study. *Advanced Qualitative Research*, 1(2), 40–50. <https://doi.org/10.31098/aqr.v1i2.1744>
- Ushkarenko, I., Soloviov, A. (2023). Social Innovation in a Sustainable Development System. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia*, (7). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-05> UDC: 316.74:330.341.1

Надійшла 12.10.2024

V. A. Sych

A. M. Shashero

K. V. Kolomiyets

Odesa I. I. Mechnikov National University

Department of Economic and Social Geography and Tourism

2 Shampanskyi Ln, Odesa, 65015, Ukraine

geotourism@onu.edu.ua

THE INFLUENCE OF CULTURAL CHARACTERISTICS ON THE ADOPTION AND IMPLEMENTATION OF SOCIAL INNOVATIONS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF REGIONAL APPROACHES

Abstract

Problem Statement and Purpose. Social innovation is a key tool for addressing today's global challenges, such as rising social inequality, demographic change, economic instability, and environmental issues. The article examines in detail how cultural factors such as individualism-collectivism, power distance, gender roles, traditional values, and social norms influence the process of adopting new social practices. The authors analyze how these factors determine the success or failure of social innovation in different cultural environments. In particular, examples of social innovation in Europe, Asia, Latin America and Africa are considered, where cultural differences have become key factors influencing the adaptation and perception of new social initiatives. Particular attention is paid to the role of local leaders and activists in shaping positive attitudes towards innovation and involving communities in the process of change. The success of social innovations depends to a large extent on how effectively they are integrated into local cultural realities, taking into account social traditions and values. In addition, the article highlights the importance of culturally sensitive approaches in the design and implementation of innovations in order to achieve more sustainable and inclusive outcomes.

Data & Methods. The work uses comparative and descriptive research methods, methods of analysis and synthesis, source analysis.

Results. Thus, the development and implementation of social innovations should be based on taking into account the cultural characteristics of the region where these innovations are implemented. This is important for ensuring the effectiveness and sustainability of social practices, as cultural differences affect how innovations will be perceived by the local population and how much they can integrate into the existing social structure. Therefore, it is important for policy makers and practitioners involved in social innovation to consider several key aspects. First of all, it is necessary to conduct an in-depth cultural analysis of the region before starting to develop social innovations. Cultural analysis involves the study of traditions, customs, religious beliefs, and social norms that shape the daily life of a community. These aspects help to understand how the local population feels about change and innovation, and how new social practices can be most effectively implemented.

Geographical and socio-economic factors also have a significant impact on the adoption of social innovations. Urbanized regions with high population densities, developed infrastructure, and access to resources are more likely to adopt new practices quickly. Taking into account cultural characteristics is not just desirable, but a necessary element for the successful implementation of social innovations. A deep understanding of the local cultural context allows you to adapt innovations in a way that is acceptable and useful to the community.

Key words: social innovations, cultural peculiarities, regional approaches, individualism, collectivism, power distance, gender roles, traditional values, innovation, context, sustainable development, social norms.